

Livets Gud, led oss til rettferdighet og fred

Rapport fra Kirkenes verdensråds (KV) generalforsamling i Busan, Sør-Korea, 30. oktober-8. november 2013

Deltakelse fra Norge

Den norske kirke deltok med fire delegater på Kirkenes verdensråds generalforsamling i Busan i Sør-Korea. Disse var biskop Helga Haugland Byfuglien (preses og delegasjonens leder), Kjetil Aano (MKRs leder), Marianne Brekken (MKR, ungdomsdelegat) og Tore Johnsen (urfolksdelegat – oppnevnt av KV). Berit Hagen Agøy var delegasjonens rådgiver, Beate Fagerli deltok som rådgiver. Kirkerådets leder Svein Arne Lindø og direktør Jens-Petter Johnsen var med de første dagene. Norges Kristne Råd og Kirkens Nødhjelp var representert, og i tillegg deltok andre representanter fra kirker, organisasjoner og utdannelsesteder i Norge som observatører, ressurspersoner og bidragsytere på forskjellige områder (se vedlegg).

I alt deltok 4200 mennesker på generalforsamlingen. Av disse var 900 valgte delegater fra kirkene. 90 % av KVs 351 medlemskirker sendte delegater. Ellers var det mange observatører, samarbeidspartnere, gjester, ressurspersoner, vertskomiteé, stab, stewards, lokale deltakere og journalister med. Dette var den største oppslutning noensinne på en KV-generalforsamling, ikke bare i antall deltakere, men også i bredden av kirkesamfunn og organisasjoner som var til stede.

God of life,
lead us to
justice and peace

World Council of Churches
10th Assembly
30 October to 8 November 2013
Busan, Republic of Korea

Pre-assemblies

Flere pre-assemblies (forberedende møter) ble holdt i dagene før generalforsamlingen: Women's and Men's Pre-Assembly fokuserte spesielt på fellesskapet mellom kvinner og menn. Berit Hagen Agøy deltok fra Den norske kirke. For første gang i historien ble et Men's Pre-Assembly avholdt, som et resultat av en økt bevisstgjøring rundt menns ansvar for samarbeid og likeverdige forhold mellom kjønnene. Også urfolkrepresentantene hadde eget formøte hvor Tore Johnsen deltok fra Den norske kirke. Torill Edøy deltok på formøtet til Ecumenical Disability Advocates Network (EDAN) som er et eget program under KV. I forkant av, og under generalforsamlingen, arrangerte KV i samarbeid med teologiske utdanningsinstitusjoner et kurs for unge teologer og forskere (Global Ecumenical Theological Institute) hvor Kristin Graff-Kallevåg og Vija Herefoss fra Menighetsfakultetet deltok. Marianne Brekken deltok på ungdomsdelegatenes forberedelsesmøte sammen med de to norske deltakerne som var med på KVs stewardsprogram, Nina Oskarsdottir og Jon Olav Hjelde.

Åpning: «Livets Gud, led oss til rettferdighet og fred»

Den 10. generalforsamlingens hovedtema; «Livets Gud, led oss til rettferdighet og fred» preget åpningsdagen. Etter orienteringsplenium på morgenen startet generalforsamlingen med en storslått og fargerik åpningsgudstjeneste hvor en viktig del var forbønnen, formet som klagesanger og bønner fra hver av de åtte regionene. Hans hellighet Karekin II, Katolikos (overhode) for den Armenske Apostoliske Kirke i Armenia, tok opp de mange problemstillinger verden står overfor som en utfordring nettopp til kirkene: «...Vår Herre etablerte kirken som et kar for Kristi nærvær i denne verden. Og derfor er denne generalforsamlingens tema mer maktpåliggende i dag enn noen gang tidligere.»

Under ettermiddagens åpningsmøte la generalsekretær Olav Fykse Tveit og sentralkomiteens leder Walter Altmann frem sine rapporter. I sin rapport fremstilte generalsekretæren den økumeniske bevegelses historie som en pilegrimsreise hvor KV har en ledende oppgave og er kalt til en pilegrimsreise for rettferdighet og fred. Han benyttet teksten fra Sakarias lovsang (Luk 1,78-79). I dette ligger et håp: «Gud skaper en ny dag for den verdensvide økumeniske bevegelse ved å bygge på vår erfaring fra en virkelig - om ennå ikke fullstendig – enhet i tro og liv.» Ellers som Walter Altmann uttrykte det: «Vi har en vakker historie bak oss og vi fortsetter å gjenkjenne kontinuiteten i den.»

Program

Mesteparten av generalforsamlingen foregikk på et større konferansesenter i Busan, hvor alle programelementer kunne finne sted. Hver dag var rammet inn av morgenbønn og en kort middagsbønn og kveldsbønn. Etter morgenbønnen fulgte bibelstudier i plenum eller i mindre samtalegrupper.

Så fulgte plenumssamlinger som fokuserte på forskjellige sider av hovedtemaet, knyttet opp til KVs og kirkenes arbeid. Disse var organisert som egne tematiske programmer på hovedscenen. I tillegg var det forretningsplenium hvor spørsmål knyttet til lovendringer, organisasjonsstruktur, programprioriteringer, uttalelser og valg ble diskutert og vedtatt.

Plenum var åpent for alle deltakere, men kun delegater kunne delta i debatter og vedtaksprosesser.

Alle deltakere kunne derimot delta i såkalte «Økumeniske samtaler». Disse var større samtaleseminarer med fokus på et tema hver i løpet av fire dager. Det var også ca. 80 såkalte Madanger (Koreansk for «gårds plass, samlingssted»), åpne seminarer og workshops om en rekke tema og arbeidsområder som KV arrangerte i samarbeid med partnerorganisasjoner. Madang-området var også et fast torg med boder og utstillinger som var åpne under hele generalforsamlingen.

Det var satt av tid i programmet til regionale og konfesjonelle møter. I tillegg foregikk en rekke mer eller mindre formelle møter mellom kirker, organisasjoner og partnere.

Helgens program var lagt til rette av den sør-koreanske vertskapskomiteen, hvor deltakerne kunne velge rundtur med kirkebesøk i Seoul eller Busan. Mange delegater var samtidig opptatt med komitéarbeid som forberedte vedtaksforslag til forretningsplenum.

Den lokale arrangementskomiteen skal ha ros for et særdeles godt gjennomført møte. Logistikk og alt praktisk fungerte utmerket – noe som ikke minst også skyldes at KVs egen stab, supplert med mange stewards, arbeidet nærmest døgnet rundt i to uker.

Plenumstema

I tillegg til åpningsplenumet var det fem tematiske plenumsmøter. Sør-Koreas statsminister hilste generalforsamlingen under åpningsplenumet. Hilsener og refleksjoner fra kirkeledere fulgte før en panelsamtale med utvalgte ressurspersoner knyttet temaet til konkrete utfordringer, som hiv/aids, konflikt, ungdom, m.m. Et eget plenum om Asia trakk fram både kulturelle, sosiale og politiske aspekter ved forskjellige deler av Asia, og fungerte som en innledning til konteksten i Sør-Korea før helgens besøk i lokalmenigheter i Seoul og Busan. De fire siste tematiske presentasjonene omhandlet forskjellige deler av hovedtemaet: Misjon, enhet, rettferdighet og fred.

Misjon: Misjonsplenumet tok opp ett av hoveddokumentene som har kommet fra KV de siste årene, *Sammen på vei mot livet – misjon og evangelisering i landskap i endring*. Dette er det første store økumeniske misjonsdokumentet siden 1982. Ett av hovedmotivene i dette dokumentet er de marginaliseres rolle i misjon. Temaet er noe omstridt i kirkene, fordi det ikke uten videre er lett å definere hvem de marginaliserte er. Biskop Geevarghese Mor Coorlis, leder i KVs misjonskommisjon, adresserte spørsmålet slik: «Gud velger de marginaliserte til å fullføre Guds misjon med å etablere rettferdighet og fred. Misjonens hensikt er ikke bare det å flytte folk fra utkanten inn i sentrum, men å utfordre dem som blir værende i sentrum, ved at de holder folk utenfor. ... Kirkene er kalt til å møte Den treenige livets Gud i utkantene av livet.»

Enhet: Et eget plenum med temaet Enhet behandlet temaet fra enhetsuttalelsen (*Unity statement*) som var det eneste av dokumentene som var sendt ut på forhånd som skulle vedtas. Blant talerne var Dame Mary Tanner, visepresident i KV. Hun påpekte at enhet ikke er vårt eget arbeid, men bygger på det kjærlige fellesskapet som finnes i Guds treenighet. Selv om KV har kommet langt er det likevel langt igjen å gå: «Det er en skandale og et sår at vi ikke

spiser og drikker rundt det samme Herrens bord.» Fra både ortodoks og evangelikalt hold ble det fremholdt at frykt for å miste identitet driver noen kirker fra å jobbe for enheten i Kristus. Også andre teologiske, sosiale og moralske tema ble nevnt som utfordringer for enhetsarbeidet. Dokumentet *Kirken – på vei mot en felles visjon* dannet også en viktig bakgrunn for denne plenumssamlingen.

Rettferdighet: Plenumet om rettferdighet var preget av en sterk panelsamtale mellom kirkeledere og aktivister fra Korea/Malaysia, Tyskland, Argentina og Sør-Afrika om sosial, økonomisk og økologisk rettferdighet. «Forestillingen om beskyttelse av menneskeverdet er kjernen av menneskerettighetene» sa Julia Duchrow fra Brød for Verden. Plenumet fokuserte særlig på menneskerettigheter og forholdet til hiv/aids, retten til informasjon og helsetilgang, reproduktiv helse og seksualundervisning. En ung kvinne fra Malawi som lever med hiv kom med en sterk appell til kirkene om å støtte mennesker som lever med hiv. Som Phumzile Mabizela fra Sør-Afrika sa: «Det er ikke frivillige organisasjoners ansvar å tolke rammeverket og den politikken vi diskuterer. Men det er som mennesker som tror på rettferdighetens Gud, at vi burde tolke dem og minne våre myndigheter på deres ansvar.»

Fred: Det siste tematiske plenumet fokuserte på fred. Blant andre deltok Nobelprisvinner Leymah Gbowee fra Liberia. Hun kom med et svært utfordrende budskap til kirkene – idet hun pekte på at kirker enten står i direkte ledtog med myndigheter, eller bare er passive i konfliktsituasjoner. Dermed gjorde hun spørsmålet om fred til en personlig utfordring: «Hvem er kirken? Vi er kirken. Og for hver og en av oss som bare ser på i møte med urettferdighet og konflikt og nekter å ta standpunkt, kunne vi like godt vært blant dem som skyter mennesker fordi vi er en del av problemet.» Spørsmålet om kjernefysiske våpen var også på dagsorden, et svært aktuelt spørsmål for kirkene i Øst-Asia. Koreaneren Yoon Jae sa det slik: «For å kunne slokke det farlige lyset utenfor oss, må vi tenne fredens og livets lys inne i oss.»

Økumeniske samtaler

Økumeniske samtaler var en egen del av programmet hvor alle deltakere var påmeldt på forhånd. Den enkelte deltaker valgte ett av 21 temaer og fulgte seminarer og samtaler om dette temaet i fire ettermiddager. De norske deltakerne spredte seg over så mange av samtalene som mulig, særlig fokuserte man på nye økumeniske landskaper, enhetsarbeidet, misjon og evangelisering, klimarettferdighet, situasjonen i Midtøsten og rettferdig fred. Tore Johnsen bidro i den økumeniske samtalen om en rettferdig og inkluderende kirke, Raag Rolfsen bidro i samtalen om fattigdom og rettferdig fordeling, Kjell Nordstokke om diakoni, og Berit Hagen Agøy om kjønnsrelasjoner i kirken. Rapporter fra samtalene ble samlet og gjort tilgjengelige for arbeidet i komiteene, slik at de kunne bidra til å gi retning til KVs arbeid i kommende periode. Enkeltrapportene vil bli gjort tilgjengelige i den endelige rapporten fra generalforsamlingen.

Madang

Deltakerne kunne velge fritt mellom totalt 80 madanger/seminarer i løpet av generalforsamlingen. Den norske kirke var sammen med Kirkens Nødhjelp ansvarlig for seminaret om ledsagerprogrammet i Palestina og Israel. Sammen med de andre nordiske kirkene arrangerte vi også en workshop om urfolk og forsoningsprosesser blant samene, hvor Tore Johnsen spilte en sentral rolle. Torill Edøy var medansvarlig for seminaret til EDAN, hvor

filmen om hennes liv ble vist. Øvrige norske deltakere deltok på et bredt spekter av seminarer og workshops.

Forhandlinger

De offisielle forhandlingene var forbeholdt delegatene. De fire delegatene fra Den norske kirke gjorde en omfattende jobb både i plenum og komitéarbeid fra tidlig om morgenen til sent på kveld. Det var ti dager med intenst arbeid.

Generalforsamlingen tok, som nevnt, imot rapporter fra KVs leder Walter Altmann og generalsekretær Olav Fykse Tveit om arbeidet siden forrige generalforsamling i 2006. Disse ble tatt svært godt imot. Det ble også vedtatt noen endringer i konstitusjonen for å modernisere KV og gjøre organisasjonen mer effektiv.

Det ble valgt nytt lederskap, og Agnes Aboum fra Kenya ble valgt til ny leder. For første gang har KV nå en kvinnelig leder. Det ble også valgt syv visepresidenter for de ulike regionene, og den svenske erkebiskopen, Anders Wejryd, ble president for Europa.

Valgkomiteen strevde svært for å få balanse i sammensetningen av ny sentralkomiteé fordi nominasjonene som var kommet inn fra kirkene, inneholdt alt for få kvinner, leke og ungdommer. Alle kirkene ble derfor bedt om å revurdere sine nominasjoner, og valgkomiteen gikk igjennom hele delegatlisten med tanke på å finne flere egnede kandidater. Ettersom Den norske kirke hadde en dyktig ung kvinne som delegat, ble delegasjonen bedt om at hun også kunne være kandidat til sentralkomiteen. KV har 351 medlemskirker og 150 plasser i sentralkomiteen, og noen kirker har på grunn av sin størrelse flere plasser. Det betyr at de fleste kirkene ikke er representert i sentralkomiteen, og det er ingen selvsagt ting at Den norske kirke får en plass. Delegasjonen sto derfor overfor en krevende situasjon hvor en kunne risikere at Den norske kirkes foreslåtte kandidat Kjetil Aano ble vraket til fordel for en ungdom fra en annen kirke. I denne situasjonen valgte delegasjonen å opprettholde nominasjonen av Kjetil Aano som sin førstekandidat til sentralkomiteen, men nominerte i tillegg ungdomsdelegaten Marianne Brekken for å imøtekomme valgkomiteens sterke henstilling. Valgene foregikk i lukkede sesjoner med bare delegater til stede.

Kjetil Aano ble dessverre ikke valgt, men Den norske kirke fikk fortsatt et medlem i sentralkomiteen ved at Marianne Brekken ble valgt. Gjennom delegasjonens imøtekommenhet overfor valgkomiteen bidro dermed vår kirke til at KVs nye sentralkomiteen fikk flere dyktige ungdommer, selv om det fikk den uheldige følge at vår førstekandidat ikke ble valgt inn. Flere andre kirker opplevde noe tilsvarende ved at andre enn de som var nominert, ble valgt inn. KVs generalforsamling er suveren til å velge andre enn de som var foreslått fra medlemskirkene på forhånd.

I forkant av generalforsamlingen forelå en *Uttalelse om Enhet*. Denne ble revidert og vedtatt. I tillegg ble et eget *Message* vedtatt, noe som har vært vanlig ved KVs generalforsamlinger. Begge dokumentene ligger vedlagt. Øvrige rapporter og uttalelser kan lastes ned på: <http://wcc2013.info/en/resources/documents>

Føringer for KVs programarbeid de neste åtte årene ble lagt. Helga Haugland Byfuglien gjorde en iherdig innsats i programkomiteen. Arbeidet her la et godt grunnlag for

sentralkomiteens vurderinger når de på sitt første møte i juli 2014 skal vedta en strategi og planer for arbeidet i årene framover. Rapporter fra plenumssamlingene og de 21 økumeniske samtaleene tas med i arbeidet med planene framover.

En viktig del av en generalforsamling i KV er å vedta uttalelser om aktuelle tema. Kjell Magne Bondevik bidro aktivt i å utforme en uttalelse om trosfrihet for minoriteter og politisering av religion, og Tore Johnsen bidro til å løfte fram urfolksperspektivet. Ellers vedtok møtet en uttalelse om det delte Korea. Miljøspørsmål og situasjonen for kristne i Midtøsten var andre tema som preget generalforsamlingen, og som det foreligger uttalelser om.

Annet

Den norske kirke fikk anledning til å fornye samarbeidsavtalen med sin søsterkirke i Brasil. Avtalen ble underskrevet av Biskop Helga Haugland Byfuglien fra norsk side. Avtalen følges opp med et besøk til den lutherske kirken i Brasil i oktober 2014, for å utvikle en handlingsplan for samarbeidet.

De norske deltakerne fikk i tillegg drevet utstrakt nettverksarbeid med partnere i misjon, diakoni, advocacyarbeid og nødhjelp, urfolksarbeid og integreringsarbeid.

Oppsummering og oppfølging

De føringer Kirkemøtet i 2013 ga delegasjonen, ble langt på vei fulgt.

Generalforsamlingen var et stort løft for det økumeniske fellesskapet og skapte fornyet entusiasme. Dette kunne en bl.a. se ved at flere kirker og organisasjoner nå ønsker forsterket samarbeid med KV. Dette bekrefter også KVs ledende rolle i den økumeniske bevegelse. Det er også en tydelig tilnærming mellom KV og den evangelikale bevegelse, særlig i synet på misjon som en felles kirkelig oppgave, og diakonen som en viktig del av kirkens oppdrag.

Det tidligere motsetningsfylte forholdet mellom nord og sør var så godt som usynlig. Det er imidlertid tydelig at kirkene i sør og øst i større grad preger agendaen i det økumeniske fellesskapet. Det er også tydelig at ledelsen i KV har tillit i en tid med mange økonomiske og organisatoriske utfordringer. I tillegg utøver generalsekretær Olav Fykse Tveit et tydelig og Kristusorientert åndelig lederskap som er viktig for å samle organisasjonen. Visjonen om å *stå sammen* har endret seg i retning av et pilegrimsperspektiv med en visjon om å *bevege oss sammen* som kirker.

En kan også se at det har vokst fram en mer helhetlig forståelse av kirkens oppdrag der evangelisering, diakoni, det å være en profetisk røst og å verne om skaperverket er sider ved kirkenes felles oppdrag som er uløselig knyttet sammen. Kirkens enhet, menneskehetens enhet og skaperverket er også forbundet med hverandre. En merker også at det er større åpenhet rundt vanskelige tema som sosiale spørsmål knyttet til seksualitet og familieforståelse. De temaer som Kirkemøtet bad delegasjonen være særlige oppmerksomme på (diakoni, klima, fred, fattigdom, urfolk, kvinner og menneskerettigheter), var alle sentrale tema under møtet, og de norske delegatene deltok aktivt i samtaler og tok med seg hjem oppdatert kunnskap og inspirasjon om hvorledes man jobber sammen om dette i et stort verdensvidt kirkelig fellesskap.

Kirkemøtet bad også om at delegasjonen skulle ha et nært samarbeid med Norges Kristne Råd og Kirkens Nødhjelps representanter under generalforsamlingen. Dette ble fulgt opp gjennom daglige morgenmøter og felles middager og gjennom et svært nært samarbeid. Slik sett bidro Busan-møtet også til å styrke det økumeniske samarbeidet i Norge.

Denne nyorienteringen innenfor den økumeniske bevegelse er det viktig å bringe med seg til den norske konteksten. Den helhetlige forståelsen av kirkens oppdrag og samtaleformen mellom kirkene er gode innspill fra KV's generalforsamling. Samtidig finnes det utfordringer som kirkene deler: Hva er kirkens rolle i møte med samfunnsutfordringer, i konflikt-situasjoner? Finnes det ufred og urettferdighet i vårt eget samfunn, og hvordan møter kirken dette?

I oppfølgingen av generalforsamlingen skal det gjennomføres en høringsprosess i Dnk om dokumentet *Kirken – på vei mot en felles visjon*. Dokumentet omhandler både hvordan en forstår kirkens oppdrag og kirken som fellesskap. For Dnk faller høringsprosessen på et interessant tidspunkt hvor kirken jobber med selvforståelse og nye ordninger.

Arbeidet med misjonsforståelse og forståelsen av diakoniens plass i kirkens oppdrag er også viktige tema å arbeide videre med. Her ligger det også et betydelig potensiale for samarbeid med andre kirker og organisasjoner i Norge. Tilnærmingen mellom den kirkeøkumeniske bevegelse og allianseøkumeniske organisasjoner er betydningsfull også for Norge, og for Dnks samarbeid med misjonsorganisasjonene. Dette arbeidet faller sammen med oppfølgingen av KM-saken fra 2011 om Dnks misjonsoppdrag.

Hovedperspektivet for KV's arbeid framover er *Pilgrimage of Justice and Peace*. Dnk samarbeider allerede med KV på flere områder som faller innenfor dette perspektivet, og Mellomkirkelig råd vil ut over i 2014 konkretisere nærmere hva *Pilgrimage of Justice and Peace* innebærer for vår kirkes arbeid.

Beate Fagerli, januar 2014

Vedlegg:

- Norges deltakere
- *Unity Statement*
- *Message*

Videoer fra gudstjenester og plenums møter, nyhetsstoff og dokumenter fra generalforsamlingen finnes på nettstedet WCC2013.info